

בין פרישמן לנומברג

א.

ההתעוררות היתירה שבנו לכונן על אלה שהלכו לא דבר של נוחות היא. כדרך הטבע היא — כל עוד היו הללו בחיים היינו נתונים בצבת. השפעתם סצודי העראי שבאישיותם, משנסתלקו כאילו נסתלקו גם הם ואין לפנינו אלא הקבע שבהם, הקיים שבהם, מרכז-מדי-כוח. ככל שירבו הימים כאילו נמררים וחולכים דיבורים, נעימות, קפריזות ונשארת כערך קבוע ועומד צליל-נשמי-תם המכריע, נר התמיד שבהם.

פרישמן ונומברג — מה קשה הרי-כור עליהם בחייהם. כמה גודש של מיני עקשנות וחריפות, כמה תלים של קפריזות, שהיו כמסך על מהותם לאמיתתם. ואותם תלי-הקפריזות כאילו נתגבהו בין שניהם כמחיצה של בון ושנאה, זה עומד מכאן וזה מכאן והם סככדים זה את זה בחצים שנונים. ראה האחד דבר נאמר: נוי, תפארת, כא האחר ואמר: ננות, תימלות. זה אומר: הודי אל, נענה לו זה: תחום רבה.

ב.

פרישמן היה נראה כמעומף באדרת אדומה של גוחס, מפיסטופל, מלנלנ

על הכל ועל בולם. הריני מרגיש: כך נראה לאטור: לא כך היה. אדר-רבא, הוא היה ההיפוך מכל. ניסודו ושרשו היה נשיי, ילדותיי. לא בכדי אתה מוצא בו לרוב את האמירה: זכורני בעודי ילד, ידעתי משנות ילדות, בעוד ילד הרהרתי וכדומה. לא בכדי נאחו דמיונו בילדות עם וארם — בסיפורי המפרא, במדבר. הוא היה חולם, רוח לירית דקה, הויתו היתה מדובה מביטויי, תיאורו העלה את גוון-הביניים, עין-העולם שבין יום ולילה. דבריו: דמדומים היו חיו — לא מקרה הם, אלא עומק-כונה. בא נומברג להגדיר את פרישמן ופסק: רי קאפריזונע וידענע. פסק בלענ, בעפיעה. ויש בפסקו מן האמת אלא שכך הגדרתו: תכונתו תכונת ילד היתה, הקפריזות שלו מרובות היו כשל אשה, כשל ילד. דומה, נשיות זו היא שחק-ניטה את נומברג. כי הוא, נומברג, אף שכתב על נשים וילדים (בעצם, אף הם בפליגלמנים, אם בשלימות ואם למחצה) היה כהימוכם — כולו התיאצות של שכליות חריפה, צינת-ניתות, במין מהות ירקה או ידקה אמורה. סקפטית, המתעוללה בכל שיש

בו מן הסנטימנטלי, הנשיי, הילרותי. ועם זאת אמרתי קודם: פרישמן כך נראה אך לא כך היה ואין לי אלא לתלות אמירה כזו גם ביריבו, בנומברג. מה היה נומברג?

ג.

קראתי זה מקרוב סאמר עליו. הכותב אמר: איש בוהימה היה. איש אמירתו ככך וכך הוה. למשל: הלך לישון לאתר חצות, נתעורר כסמך לשעת צהרים, היה מחבב משחק בקליפים, בשחמט, בביליארד (פרישמן ברנו לא היה קוראו בשמו אלא אומר סתם: דער ביליארד-שפילער), היה מחבב את השתיה ברת, את העישון, את הרקודים וכיוצא באלה. כך קראתי והכותב לא ברה את העובדות. עם זאת טעה בפירוש: איש הכוהימה. נומברג לא היה איש הכוהימה, הוא שיחק את איש הכוהימה. סתחת לפיזור של איש הכוהימה החביא את הספקן המרובז והחולם תמיד על המוצא מן החיים, על האפס. יפה אמר מי שאמר: אין הוא נהנה מן החיים, הוא מדהיר גלגלם. ובאמת היה כסדודי גלגל-חיים. יש והיה כולו כנתון בסערת

הפוליטיקה, העסקנות — הרי הוא מנכחרי חסידים, הרי הוא נשיא חסופים, הרי הוא מנהל של חברה ופתי אום הוא מניח הכל ונעלם. והעובדה כהרף עין, כפורר איש במחי יד אחד את בית קלפיו.

ד.

ראית שני בני אדם והם מחבבים זה את זה ברוק ותמצא ביניהם צה שונה ביותר, ראית שני בני אדם והם צהובים זה לזה ברוק ותמצא, שיש ביניהם צד שוה ביותר. דומה, מה שהגביה הר בין פרישמן ונומברג היתה מדה שוה שבהם — דפיונם, פרישמן העמיד עצמו מפיסטופל. על שום מה? על שום שלא רצה לגלות אמתו, את כסיהתו הילרית הרבה כיסודו ושרשו. נומברג העמיד עצמו איש-בוהימה. על שום מה? על שום שלא רצה לגלות אמתו, זועת החיים שאין בהם תענוגות. גילויי של פרישמן כגילויי של נומברג — ברם מסתיר חוכם. והמסוות שלהם נלחמו זו בזו. והם עצמם, שני הזרים הקרובים, היה דומה עליהם כאילו הם באמת ידיבים. ואל מוטבויי